

UJEDINJENI NARODI

CAT

**Konvencija protiv torture
i drugih surovih,
neljudskih ili
ponižavajućih postupaka i
kažnjavanja**

Distribucija
OPĆA

CAT/C/BIH/CO/1
15 decembar 2005

Original: engleski jezik

KOMITET PROTIV TORTURE

Trideset peto zasjedanje
7 – 25 novembar 2005

**RAZMATRANJE IZVJEŠTAJA KOJE DRŽAVE ČLANICE DOSTAVLJAJU NA
OSNOVU ČLANA 19. KONVENCIJE**

Zaključci i preporuke Komiteta protiv torture

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Komitet je razmatrao inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine (CAT/C/21/Add.6) na 667. i 670. zasjedanju (CAT/C/SR.667 i 670), koja su održana 08. i 09. novembra 2005. godine, a sljedeći zaključci i preporuke su usvojene na 689. zasjedanju.

A. Uvod

2. Iako pozdravljajući prijem inicijalnog izvještaja i prezentiranje informacija iz Bosne i Hercegovine, Komitet je izrazio zabrinutost što se u osnovi zakasnilo sa predajom izvještaja već više od 10 godina. Komitet je pozdravio dolazak brojne i visokorangirane delegacije, sa predstavnicima relevantnih ministarstava i entiteta države članice, što je omogućilo konstruktivne razgovore tokom razmatranja izvještaja.

3. Komitet je svjestan da je poslije sticanja nezavisnosti države članice 1992. godine, oružani sukob trajao sve do 1995. godine. Nadalje, komplicirana i fragmentirana pravna struktura države, koja daje znatnu autonomiju entitetima, koji su osnovani Dejtonskim mirovnim sporazumom 1995. godine (Federacija BiH i Republika Srpska) i Distrikt Brčko, je ponekad dovođila do protivrječnosti i poteškoća u implementaciji svih zakona i politika na svim nivoima vlasti. Bez obzira na to, Komitet želi da podsjeti državu članicu da uprkos složenoj strukturi Bosne i Hercegovine, država članica je prema međunarodnom pravu jedna zemlja i ima obavezu da implementira Konvenciju u potpunosti i da nikakve posebne okolnosti ne opravdavaju upotrebu torture.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet pridaje značaj tome što je država članica ratificirala osnovne međunarodne ugovore, štiteći ljudska prava svojih građana, uključujući i Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, Međunarodni Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturalnim pravima, Međunarodni Pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodnu Konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Konvenciju o pravima djeteta, Međunarodnu Konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i njihovih porodica kao i Konvenciju o sprječavanju i kažnjavanju genocida i Konvenciju koja se odnosi na položaj izbjeglica, kao i Rimski Statut Međunarodnog krivičnog suda.

5. Komitet nadalje priznaje pristup ili ratifikaciju regionalnih instrumenata, između ostalog, Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropske Konvencije za sprječavanje torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja i Evropske Konvencije o ekstradiciji i transferu sudskog postupka.

6. Komitet sa zadovoljstvom bilježi tekuća nastojanja na državnom nivou na reformi zakonodavstva s ciljem osiguravanja bolje zaštite ljudskih prava, uključujući pravo da se ne bude predmetom torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja posebno:

- (a) Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku, koji su stupili na snagu u martu 2003. godine;
- (b) Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom ili ugroženih svjedoka, koji je stupio na snagu u martu 2003. godine;
- (c) Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu, koji je stupio na snagu u oktobru 2003. godine;
- (d) Državni zakon o nestalim osobama, koji je stupio na snagu u novembru 2004. godine;

7. Komitet nadalje pozdravlja uspostavu državnog Suda Bosne i Hercegovine, Posebni odjel za ratne zločine državnog Suda i Posebni odjel za ratne zločine Ureda tužitelja Bosne i Hercegovina, koji su uspostavljeni u martu 2005. godine i koji su utrli put za transfer predmeta sa Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju na domaće sudove. Komitet također pozdravlja uspostavu Komisije za Srebrenicu za istraživanje događaja koji su uzrokovali srebrenički masakr, informiranje porodica o sudbini njihovih nestalih srodnika i objavljivanje rezultata istraživanja putem izvještaja.

8. Komitet je sa interesovanjem primio usmenu izjavu predstavnika države članice u kojoj se kaže da iako nije postojala integralna struktura za zaštitu žrtava torture i seksualnog nasilja u periodu sukoba, odnosno od 1992. do 1995. godine, sistematični način za zaštitu, kao što je krovni zakon na državnom nivou, bi bio iniciran u 2006. godini.

C. Osnovni sporni predmeti i preporuke

9. Komitet je izrazio zabrinutost zbog nedostatka saglasnosti između državnih i entitetskih zakona koji uključuju definiciju torture, u kojima definicije, posebno u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko, nisu u potpunoj saglasnosti sa definicijom koja je data u članu 1. Konvencije.

Država članica treba da inkorporira definiciju krivičnog djela torture, kako je definirano u Konvenciji, u domaći zakon u cijeloj državi i da osigura harmonizaciju definicija u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko sa Krivičnim zakonom i Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine putem neophodnih pravnih amandmana.

10. U vezi s podrobno dokumentiranom torturom i lošim tretmanom koji se dešavao tokom sukoba 1992-1995. u bivšoj Jugoslaviji, Komitet je izrazio zabrinutost za sljedeće:

- (a) O izvještenom neprovođenju od strane države članice ispravnih i nepristrasnih istraga, krivičnom gonjenju počinitelja i osiguravanju pravičnih i adekvatnih kompenzacija za žrtve;
- (b) Navodnom diskriminirajućem tretmanu u krivičnim postupcima u kojima etnička većina često ne izvršava krivična gonjenja počinitelja, pripadnika iste etničke većine;
- (c) O izvještenom uznemiravanju, zastrašivanju i prijetnjama svjedocima i žrtvama koji svjedoče u sudskim postupcima i nedostatak adekvatne državne zaštite;
- (d) Neuspjehu u priznavanju statusa preživjelih koji su prošli torturu, uključujući i seksualno nasilje, kao žrtava sukoba, statusa koji bi im omogućio da dobiju obeštećenje i da uživaju pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju i rehabilitaciju; i
- (e) Neadekvatnu suradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, posebno Republike Srpske, nehapšenju i transferu optuženih osoba, uključujući Radovana Karadžića i Ratka Mladića, optuženih za genocid, torturu i druge međunarodne zločine.

Država članica treba:

- (a) **Poduzeti efektivne mjere da osigura ispravne i nepristrasne istrage o svim navodnim torturama i drugim surovim, neljudskim ili ponižavajućim postupcima, krivično gonjenje i kažnjavanje počinitelja, bez obzira na njihovo etničko porijeklo i osiguravanje pravične i adekvatne kompenzacije za žrtve;**
- (b) **Proširiti potpunu suradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, između ostalog, tako što će se osigurati da se sve optužene osobe uhvate, pritvore i prebace u zatvor Tribunala, kao i da se odobri Tribunalu puni pristup traženim dokumentima i mogućim svjedocima;**

- (c) **Pružanje informacija u vezi s krivičnim postupcima, proširujući zajedničku sudsku asistenciju i suradnju sa drugim relevantnim zemljama i Tribunalom, kako je propisano u Konvenciji;**
- (d) **Stavljanje na snagu relevantnog zakonodavstva, uključujući pružanje zaštite svjedocima i drugim učesnicima u sudskom postupku, te osigurati da se svjedočenja žrtava torture i lošeg tretmana pravično tretiraju u svim fazama postupka;**
- (e) **Razvijanje pravnih i drugih mjera koje bi bile provedene u cijeloj državi, uključujući i zvanične programe za rehabilitaciju žrtava torture, uključujući seksualno nasilje, osiguravajući im priznavanje i mogućnost dobijanja obeštećenja i njihovo pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju i rehabilitaciju u skladu sa zahtjevima Konvencije.**

11. Dok priznaje nastojanja na uspostavi multietničkih struktura vlasti, Komitet i dalje izražava zabrinutost zbog navodnih slučajeva etničke pristrasnosti ili političkog utjecaja na policiju i sudske postupke. Komitet je također izrazio zabrinutost da država članica nije bila u mogućnosti da spriječi i istraži nasilne napade na članove etničkih i drugih manjina, posebno povratnika.

Država treba osigurati da su sudije, tužitelji, advokati i drugo osoblje u potpunosti svjesni međunarodnih obaveza države članice propisanih Konvencijom i da pravičan tretman preovladava u svim sudskim postupcima, te da je nezavisnost sudstva potpuno zagarantirana i zaštićena, posebno u postupcima koji se odnose na zaštitu manjina i povratnika.

12. Komitet je izrazio zabrinutost da pojedinci nisu možda bili u mogućnosti da uživaju punu zaštitu na svim instancama u skladu sa relevantnim članovima Konvencije u vezi s protjerivanjem, povratkom ili ekstradicijom u drugu zemlju.

Država članica treba da osigura potpunu usklađenost sa članom 3. Konvencije i da osigura da su pojedinci unutar jurisdikcije države članice predmetom kompetentnih vlasti, te da im se garantira pravičan tretman u svim fazama postupka, uključujući mogućnost za efektivno, nezavisno i nepristrasno pretresanje odluka o protjerivanju, povratku ili ekstradiciji.

Država članica nadalje treba da dostavi Komitetu informacije u vezi sa slučajevima ekstradicije u kojima rizik bivanja predmetom torture jeste ili nije razmotren, uključujući informaciju o tome da li su instrumenti zaštite funkcionalni kako bi spriječili takvu ekstradiciju.

13. Dok priznaje informacije koje je predala država članica o različitim procedurama provedbe zakona i zatvorske uprave, Komitet je izrazio zabrinutost u vezi procedura koje

su različito implementirane u različitim dijelovima države članice. Nadalje, obrazovanje i informiranje policije i službenika koji rade u zatvorima u različitim entitetima i praktična implementacija znanja i vještina stečenih putem dodatne obuke je raznolika.

Država članica treba:

- (a) Redovno obrazovati i provoditi obuku osoblja za sprovođenje zakona, uključujući osoblje policije i zatvora, kako bi se osiguralo da su svi zvaničnici u potpunosti obaviješteni o odredbama Konvencije; da kršenja neće biti tolerirana i da će biti istražena, a počinitelji krivično gonjeni. Cijelo osoblje treba da prođe specifičnu obuku o tome kako da identificiraju znakove torture;**
- (b) Osigurati i dozvoliti stalno i nezavisno nadgledanje djelovanja policije i službenika koji rade u zatvorima, između ostalog, putem postojećih ureda, kao što su Uredi ombudsmana i nevladinih organizacija;**
- (c) Osigurati da mehanizmi unutarnje kontrole policije i zatvora ispravno funkcioniraju i da su nezavisni i djelotvorni.**

14. Komitet je izrazio zabrinutost zbog nedostatka odvojenih objekata za pritvorene muškarce, žene i djecu pri uhićenju i služenju kazne.

Država članica treba osigurati da muškarci, žene i djeca borave u odvojenim objektima tokom cijelog perioda pritvora ili izdržavanja kazne u skladu sa međunarodnim standardima koji su na snazi.

15. Komitet je izrazio zabrinutost zbog toga što sve osobe kojima je oduzeta sloboda nemaju osiguran brzi pristup uslugama advokata, liječnika ili kontakt sa članom porodice.

Država članica treba da osigura da se svim zatvorenim osobama garantira pravo kontakta sa njihovim porodicama i da imaju direktan pristup nezavisnom liječniku i pravnom savjetniku od samog početka lišavanja slobode.

16. Komitet je izrazio zabrinutost u vezi s izvještajima o nasilju između zatvorenika i o prijavljenim slučajevima seksualnog nasilja u zatvorima i mjestima pritvora.

Država članica treba da provede brzu istragu o ukupnom navodnom nasilju u pritvorima ili zatvorima, uključujući forenzička ispitivanja i da poduzme mjere da se takva dešavanja spriječe.

17. Komitet je izrazio zabrinutost u vezi s izvještajima o tome da zatvorenici provedu 23 sata u svojim ćelijama bez značajnijih aktivnosti.

Država članica treba da poduzme sve neophodne korake da poboljša režim za zatvorenike. Slične aktivnosti bi mogle uključiti rad na zanatskom obrazovanju i stalnim tjelovježbama.

18. Komitet je izrazio zabrinutost o tome da su nedovoljne mjere bile poduzete s ciljem preispitivanja procesa istrage i tužbe i da se identificiraju mogući nedostaci i problemi.

Država članica treba osigurati sistematični pregled pravila ispitivanja, uputstava, metoda i prakse za osobe koje su lišene slobode. Preporuke koje je dao Ured ombudsmana i drugi koji rade na stalnom monitoringu trebaju biti blagovremeno implementirane.

19. Komitet je naglasio, na osnovu informacija koje je dala država članica, da osnova ili procedure koje omogućavaju zatvorenicima da podnesu tužbu postoje, ali Komitet i dalje izražava zabrinutost zbog toga što se procedure razlikuju od jednog do drugog zatvora i što zatvorenici nisu svjesni svojih prava na žalbu kako je osigurano članom 13. Konvencije.

Država članica treba:

- (a) Osigurati, između ostalog, da su osobe koje su lišene slobode svjesne svojih prava i mogućnosti na žalbu;**
- (b) Ustanoviti nezavisni mehanizam za istragu navodne torture ili lošeg tretmana; i**
- (c) Omogućiti i dozvoliti stalni pristup, koji će biti povjerljiv, drugih nadležnih tijela kao što su sudije nadležnih sudova, Uredi ombudsmana i nevladinih organizacija osobama koje su lišene slobode.**

20. Dok priznaje usvajanje Zakona o nestalim osobama i usmene informacije koje je dala delegacija države članice, Komitet izražava zabrinutost zbog izostanka potpune implementacije zakona, a posebno stvaranja odgovarajućih institucija predviđenih zakonom.

Država članica treba intenzivirati svoje napore da se uspostavi Institut za nestale osobe, Fond za podršku porodicama nestalih osoba i Centralna baza podataka nestalih osoba. Država članica, nadalje, treba osigurati da se dostupni načini za kompenzaciju koriste na nediskriminirajući način.

21. Dok priznaje učinjene napore države članice u borbi protiv trgovine ljudima u svrhu seksualnog ropstva, Komitet izražava zabrinutost jer je samo mali broj slučajeva istražen i krivično procesuiran i da su uglavnom novčane kazne i blage presude donešene u tim slučajevima. Komitet također izražava bojazan o navodnom saučesništvu policije i granične službe. Nadalje, zakoni na nivou entiteta, odnosno krivični zakoni i zakoni o

krivičnom postupku, nisu potpuno harmonizirani sa pravnim odredbama na federalnom nivou.

Država članica treba:

- (a) Poduzeti neophodne mjere kako bi osigurala da svi zvaničnici koji sprovode zakon potpuno i brzo istraže sve navodne slučajeve trgovine ljudima i da se počiniteljima sudi;**
- (b) Razmotriti izmjenu Krivičnog zakona i Zakona o krivičnom postupku kako bi se osiguralo da osobe optužene za trgovinu ljudima budu pod sankcijama i kaznama koje odražavaju ozbiljnost krivičnog djela;**
- (c) Osigurati potpunu implementaciju Zakona o kretanju i boravku stranaca i podzakonske akte o zaštiti žrtava trgovine ljudima;**
- (d) Osigurati da žrtve trgovine ljudima dobiju obeštećenje i da imaju pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju koja se može sprovesti.**

22. Komitet napominje da izvještaj države članice pruža dosta informacija o brojnim domenima, ali da te informacije nisu razvrstane na način kako Komitet zahtijeva, što shodno tome sprječava identifikaciju mogućeg obrasca zloupotreba ili mjera koje zahtjevaju djelovanje.

Država članica treba u sljedećem periodičnom izvještaju pružiti detaljne statističke podatke, razvrstane prema spolu, etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti, starosnoj dobi, geografskom regionu i tipu i lokaciji mjesta uskraćivanja slobode, žalbama koje se odnose na slučajeve torture ili drugog lošeg tretmana, uključujući one koje su odbacili sudovi, kao i povezane istrage, krivično procesuiranje, disciplinske i novčane kazne, i podatke o kompenzaciji i rehabilitaciji koja je pružena žrtvama.

23. Država članica se podstiče da u velikom broju distribuira izvještaje koje je predala Bosna i Hercegovina i zaključke i preporuke na odgovarajućim jezicima putem zvaničnih internet stranica, medija i nevladinih organizacija. Nadalje, Komitet podstiče državu članicu da potpuno diskutira zaključke i preporuke, uključujući Urede ombudsmana i nevladinih organizacija, posebno onih koji predaju informacije državi članici i koji učestvuju u pripremanju izvještaja.

24. Komitet zahtijeva da država članica osigura u periodu od jedne godine informacije o svom odgovoru na preporuke Komiteta koje su sadržane u gore pomenutim paragrafima 10, 11, 15, 19 i 21 (a).

25. Država članica se poziva da preda svoj sljedeći periodični izvještaj, koji će biti razmotren kao kombinacija drugog sa petim izvještajem do 5. marta 2009. godine, kada je rok predaje za peti periodični izvještaj.
